

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 340.12+341.17

І. В. Яковюк,

доктор юридичних наук, доцент, заступник директора з наукової роботи НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України

ЕКОНОМІЧНА ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВИ І РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

У статті проаналізовано еволюцію підходів стосовно участі інститутів Європейського Союзу в реалізації економічної функції держав-членів, а також форми й методи впливу інститутів ЄС і держав-донорів на національні уряди в питанні вироблення й реалізації економічної політики. Висвітлено загальні підходи до формування й функціонування Економічного та валютного союзу, фіскального та банківського союзу об'єднаної Європи.

Ключові слова: економічна функція держави, європейська інтеграція, Європейський Союз.

Постановка проблеми. У сучасних умовах, що характеризуються стрімким розвитком процесів глобалізації й регіональної інтеграції, дослідження функцій держави сприяє більш чіткому усвідомленню механізму взаємодії національних урядів з інтеграційними інститутами щодо вирішення найбільш важливих для суспільства завдань. За допомогою функцій держави можна більш повно і всебічно розкрити характер і зміст діяльності Європейського Союзу, оцінити рівень його ефективності.

У наукових працях, присвячених об'єднувачому процесу в Європі, абсолютна більшість публікацій прямо або опосередковано присвячена обговоренню економічного аспекту інтеграції, що цілком природно, адже цей процес розпочався з міждержавної взаємодії в економічній сфері і досі правове регулювання економічних відносин залишається головним пріоритетом наднаціональних інститутів, оскільки саме від успіху в цій сфері залежить життєдіяльність Європейського Союзу.

Мета даної роботи полягає у проведенні загальнотеоретичного дослідження й аналізу правових проблем, пов'язаних із участю інститутів Європейського Союзу в реалізації економічної функції держав-членів. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити взаємопов'язані **завдання**: 1) простежити еволюцію підходів щодо місця й ролі держави і ЄС у реалізації економічної функції держави; 2) визначити сучасні тенденції в розвитку економічної інтеграції в ЄС.

Об'єктом даного дослідження є система відносин, закріплена сукупністю правових норм, що регулюють порядок здійснення основних функцій держави в умовах її членства у складі наднаціонального об'єднання. Предметом дослідження є аналіз

правових проблем, пов'язаних із участю інститутів ЄС у реалізації економічної функції держави.

Аналіз останніх досліджень. Проблема економічної інтеграції вважалася однією з найбільш досліджених, щоправда правники практично не вдавалися до аналізу форм і методів участі Союзу в реалізації економічної функції держави. Одним із перших до розробки цієї проблеми вдався В. І. Сало, який здійснив ретельний аналіз реалізації економічної функції в умовах членства держави в ЄС [13]. Однак на сьогодні його дослідження характеризується певною неповнотою, оскільки не враховує якісно нові підходи до правового регулювання економічної та фінансової сфери, які почали застосовуватися в умовах фінансової кризи 2010 р. З огляду на це доцільно зупинитися переважно на аналізі сучасних підходів до здійснення економічної функції держави та виявленні тенденцій щодо участі держави і ЄС у її реалізації.

Виклад основного матеріалу. З моменту започаткування об'єднавчого процесу і до середини 1980-х рр. домінувала концепція негативної інтеграції [14], що передбачала усунення національних бар'єрів для створення регіонального ринку, де не існує наперед задана загальна модель господарювання. Негативна інтеграція базувалася на постулатах неоліберальної ідеології, представники якої обґрунтовували свою позицію тим, що за даними ЄЦБ середні темпи росту в країнах євросони в 70-ті рр. становили 3,4%, у 80-ті – 2,4%, у 90-ті – 2,2%, а з 2001 по 2009 рр. (десятиріччя євро) – 1,1%. Такого уповільнення не було в жодній іншій розвинутій країні світу [16, с. 558]. Головним результатом реалізації концепції негативної інтеграції стало створення Економічного і валютного союзу. М. В. Стрежнева зазначає, що запровадження валюти Союзу не передбачало створення інструментів, які б допомагали окремим державам боротися з наслідками економічних чи фінансових криз. Фактично країни ЄС опинилися наодинці зі своїми проблемами, оскільки були відсторонені від прямої участі в прийнятті фінансово-економічних рішень, позбавлені механізму обмінного курсу й обмежені у використанні фіскальних інструментів, а негайної реакції на кризові явища від інститутів ЄС ніхто не очікував, бо вони і не передбачалися [14].

Однак модель «соціальної ринкової економіки» не поспішала здавати позиції. У середині 1980-х рр. негативна інтеграція була доповнена позитивною складовою, яка передбачає, що держави-члени повинні приводити внутрішні механізми у відповідність із моделлю, контури якої визначаються в наднаціональних політичних рішеннях. Позитивна інтеграція більшою мірою соціально орієнтована, оскільки являє собою систему регулюючих імпульсів, що запроваджують стандарти стосовно товарів, виробництва, умов праці й охорони навколишнього середовища відповідно до пануючої концепції суспільного блага [14].

Протягом другої половини ХХ ст. неодноразово висловлювалися думки про те, що в результаті діяльності міжнародних фінансових інститутів відбувається «розмивання» держави. Однак ця теза сприймається неоднозначно [16, с. 560–561]. Насправді, держави – члени ЄС зберігають провідну роль в економічній сфері. Для країн, які становлять «ядро» Союзу, традиційно властивий високий ступінь економічної активності держави, оскільки основу континентальної моделі змішаної економіки становить соціальна ринкова економіка [15]. Саме тому істотне послаблення ролі держави в здійсненні властивих їй функцій попри очевидні успіхи функціонування ЄС є не тільки не бажаним, але й недопустимим [18; 19].

В умовах фінансової кризи в ЄС простежувалося два взаємообумовлених, але протилежних за наслідками процеси, які визначають роль національних урядів у здійсненні економічної функції. Перший полягає у зростанні ролі держав-членів у питанні визначення засобів подолання кризи. Щоправда, йдеться не про будь-яку державу-члена, а лише про ті з них, які виступають фінансовими донорами. Так, у Франції питання про виділення коштів для надання допомоги Греції було пов'язане з прийняттям спеціального закону, що надало парламентарям можливість внести до законопроекту поправки, які обмежують владу Греції в способах використання коштів. У Німеччині питання законності виділення коштів державного бюджету для фінансової допомоги Греції стало предметом розгляду Конституційного суду. Позивачі вважали, що вказані дії завдали шкоди національним інтересам ФРН і порушили процедуру надання такої допомоги, оскільки виділення цих коштів не було передбачено законом про бюджет. Конституційний суд 7 вересня 2011 р. відхилив вказані позови, але водночас постановив, що у майбутньому уряд повинен отримувати схвалення бюджетного комітету Бундестагу на виділення коштів на європейські програми фінансової допомоги. Вимоги щодо держав-боржників держави-донори можуть виступати як самостійно, додатково аргументуючи їх посиланням на позицію національного парламенту чи конституційного суду, так і проводити їх через інститути ЄС, надаючи їм додаткової легітимності посиланням на спільну позицію держав-членів.

Зворотним боком вказаного процесу є послаблення позицій урядів країн-боржників у питанні реалізації економічної функції. Так, отримання Грецією фінансової допомоги було обумовлене прийняттям нею зобов'язання стосовно внесення змін до Конституції, зокрема норми, що регулює виплату державного боргу, а також близько 80 змін до чинного законодавства, що пов'язані з питаннями здійснення державного управління, адміністративних питань, проведення структурних реформ в економіці, взаємовідносин з кредитором. Уряд Греції ухвалював закони щодо вирішення деяких з цих питань, але їх реалізація не дала належного ефекту. Саме тому ЄС вимагав від Греції окрім прийняття законів видання ще й міністерських наказів або президентських декретів з тих же питань [2], що порушує національну практику правового регулювання. Більше того, на рівні ЄС з ініціативи ФРН розглядали можливість призначення спеціального «бюджетного інспектора», відповідального за відновлення її економіки. Зважаючи на образливий для греків статус такої особи, Ж.-К. Юнкер запропонував призначити комісара ЄС з питань реструктуризації боргів Греції [3], якому буде надано право своєчасно блокувати «потенційно небезпечний» для фінансової стабільності ЄС проект бюджету. Вочевидь реалізація цієї ініціативи поставила б під питання суверенний статус Греції, а тому вона не була підтримана.

Стосовно інших країн-боржників, фінансовий стан яких був не настільки критичний, вимоги ЄС і держав-донорів мали більш м'який характер. Так, Іспанія змушена була внести зміни до Конституції, які передбачають обмеження дефіциту державного бюджету, оскільки без вказаного кроку ЄЦБ відмовлявся скуповувати боргові зобов'язання Іспанії. Схожі вимоги були пред'явлені Португалії, Ірландії, Кіпру.

Економічним лідером ЄС є ФРН, яка до свого об'єднання виробляла чверть ВВП ЄС, маючи третину його золотовалютних запасів, а після об'єднання її частка у ВВП Союзу становить уже третину [12, с. 33–35]. За оцінками Європейської рахункової палати в 1996 р. участь ФРН у бюджеті ЄС була втричі більше, ніж у Великобританії,

у 8 разів більше, ніж у Франції, і у 21 раз більше, ніж в Італії [12, с. 38–39]. При цьому неттоотримувачами по бюджету ЄС були не лише країни-аутсайдери, але й такі економічно заможні країни, як Люксембург і Данія. Ситуація здавалась би дивною, якщо не враховувати, що участь Німеччини в бюджеті ЄС є одним із ключових аспектів її європейської політики. ФРН вдало використовує свою роль у наповненні бюджету ЄС для спрямування процесу інтеграції в напрямі, що відповідає її економічним інтересам. Унаслідок лібералізації взаємної торгівлі між державами-членами у поєднанні з обмеженням конкуренції в третіх країнах зовнішня торгівля Німеччини розвивається доволі успішно, про що свідчить зміцнення позицій її експорту на ринках третіх країн і зведення до мінімуму конкуренції німецької продукції на ринках країн ЄС; використання протекціоністської політики ЄС для захисту галузей національної промисловості, кон'юнктура яких розвивається несприятливо; успішна участь у здійсненні єдиних європейських політик (агарної і структурної), займаючи друге місце серед отримувачів коштів у них. Таким чином, ефект політичного лідерства ФРН, обумовлений її роллю головного кредитора бюджету ЄС, досягається ціною набагато менших витрат, ніж це можна було передбачати.

Після розширення складу ЄС нові держави-члени, рівень розвитку яких виявляється нижчим середнього по Союзу, опиняються в залежності від позиції держав-донорів. Фактично ФРН використовує бюджет ЄС як важіль свого впливу на позицію держав-партнерів. Будь-яка ініціатива, що спрямована чи на розширення, чи на поглиблення інтеграції, означає збільшення витрат ЄС. Відповідно питання про фінансування цих ініціатив породжує питання перегляду бюджету, у формуванні якого основна роль належить країнам-донорам. Разом з тим слід зазначити, що старі члени об'єднання і Союз у цілому об'єктивно зацікавлені в розширенні єдиного європейського ринку, оскільки це суттєво посилить економічні позиції ЄС у світі. При розрахунках у цінах і по паритетах покупної спроможності національних валют на 1995 р. сукупний валовий внутрішній продукт Євросоюзу в 1990 р. становив 21,2% світового і був вище відповідного показника США (20,4%), Японії (8,5%) та Китаю (5,9%). У 2000 р. частка ЄС (19,7%) у світовому ВВП знизилася порівняно з часткою США (21,1%). За прогнозами, у 2015 р. частка ЄС (у складі 15 держав-членів) зменшилася б до 16,4%, проти 18,6% у США, незначною мірою випереджаючи Китай (14,2%). Тобто лише протягом одного покоління ЄС перемістився з 1-го на 3-тє місце за економічним потенціалом [6, с. 62–69]. Очевидно, що поєднання старої і нової Європи здатне надати імпульс розвитку економіки і модернізації європейської моделі, оскільки в східноєвропейських державах приріст ВВП протягом 2001–2003 рр. у 2–3 рази перевищував середньоєвропейський показник.

Зміст економічної функції, а також роль і співвідношення національних і союзних інститутів влади в її реалізації обумовлюються специфікою завдань відповідного етапу економічної інтеграції. Попри важливі досягнення в цьому процесі важко не помітити, що створення Економічного й валютного союзу (ЕВС) так і не привело до формування єдиної економічної політики ЄС. Це й не дивно, оскільки всі держави-члени є учасниками першої частини союзу, але не всі з них беруть участь у другій. Це призводить до певного розбалансування європейської системи господарювання, оскільки наявність розвинутої валютної системи є головною умовою нормального функціонування економіки Союзу. Всередині ЕВС спільна економічна політика є

передумовою формування єдиного економічного простору, який, у свою чергу, потребує спільної валютно-фінансової політики і єдиної грошової одиниці. Водночас валютний союз неможливий без спільної економічної політики, оскільки єдина валюта не зможе функціонувати в умовах відмінних національних темпів інфляції, відсоткових ставок, рівнів державного боргу тощо. Але попри існуючий взаємозв'язок слід визнати очевидний факт: ЕВС складається з двох рівних за значенням, але різних за формою інтеграції складових: спільної економічної і єдиної грошово-кредитної політики [4]. Саме такий підхід закріплено в статтях 119, 121 ДФЄС. Причому, як це випливає з аналізу статей 120, 121 ДФЄС, проведення економічної політики залишається прерогативою національних урядів, а не Союзу. Держави-члени лише зобов'язані при її проведенні зважати на цілі Союзу (ст. 3 ДЄС) і не виходити за межі головних орієнтирів (ст. 121 ДФЄС). Навіть якщо окрема держава вийде за межі головних орієнтирів або її дії будуть загрожувати стабільності ЕВС, то Комісія може лише направити уряду попередження, а Рада — рекомендації [5, с. 269–270]. Таким чином, інститути Союзу позбавлені реальних важелів впливу на національні уряди в питанні проведення ними економічної політики і формування єдиної європейської економічної політики.

Єдина грошово-кредитна політика ЄС має відображати усереднені обставини всіх держав – учасниць ЕВС. Однак економічні обставини не бувають усередненими. Слід враховувати незбіг фаз економічних циклів у державах-членах; глибокі структурні відмінності між ними; реакція національних грошових систем на одні й ті самі інструменти грошово-кредитної політики можуть бути несиметричними. Отже, ефективність грошово-кредитної політики ЄС підривається тією обставиною, що ЄЦБ важко оперативного реагувати на специфічні умови національних економік, а уряди і центральні банки держав-членів позбавлені таких важелів антициклічного реагування, як право самостійно встановлювати відсоткові ставки і змінювати обмінні курси національних валют [10, с. 153–160].

З реалізацією економічної політики ЄС тісно пов'язана бюджетна політика. В ЄС зберігається фрагментарна, децентралізована бюджетна система, яка складається з національних бюджетних систем. Тобто кожна держава-член проводить самостійну фінансову політику, обмежену лише критеріями, визначеними у Пакті стабільності й зростання. Це породжує труднощі для проведення єдиної макроекономічної політики в межах ЄС і потребує координації національних бюджетних політик [9, с. 139].

Оскільки прибутки в країнах єврозони неоднаково реагують на економічні зміни, пропонується доповнити ЕВС спільною податковою системою аби нейтралізувати кризові явища в ній. Однак реалізувати цю пропозицію важко, оскільки після запровадження євро і передачі грошово-кредитної політики у відання ЄС у національних урядів залишився лише один інструмент регулювання економіки – податкова політика. Риси й особливості структури податкової системи, спрямованість податкової політики обумовлені передусім здійснюваною в державах-членах економічною і соціальною політикою, її метою і конкретним змістом. Отже, національні податкові політики відображають особливості соціально-економічних моделей держав-членів, які є відмінними, що ускладнює процес їх гармонізації в рамках ЄС [7]. Попри складність такого завдання створення єдиної валюти без відповідної схеми страхування на загальноєвропейському рівні може призвести до краху ЕВС, оскільки фіскальний фе-

дералізм у ЄС майже відсутній, що є однією з причин його невисоких економічних показників [11].

Якщо в рамках валютного союзу створено доволі ефективний ЄЦБ, то в рамках економічного союзу такий інститут (економічний уряд) не створено. Це негативно позначилося на процесі вдосконалення європейської системи господарювання, адже важко забезпечити структурну й територіальну цілісність і пропорційність розвитку загальноєвропейської системи господарювання, особливо якщо враховувати егоїзм держав-членів.

Усвідомлюючи важливість фінансової дисципліни для ефективного функціонування ЕВС, держави-члени під час Дублінського саміту Європейської ради (1996 р.) доручили Екофіну на основі статей 99 і 104 ДЄСпв (Маастрихтська редакція) розробити Пакт стабільності (на вимогу Франції він був перейменований у Пакт стабільності й зростання (далі – ПСЗ)), який було прийнято на Амстердамському саміті у червні 1997 р. Він складається з резолюції Європейської ради і двох регламентів Ради (перший регламентує контроль за бюджетною політикою та координацію економічної політики (1466/97), а другий – заходи у разі надлишкового дефіциту (1467/97)), які містять технічні умови. Мета прийняття ПСЗ полягала у захисті фінансової стабільності країн ЄС шляхом дотримання фіскальної дисципліни, координації національних економічних і бюджетних політик. Відповідно до положень Пакту держави – члени єврозони взяли на себе два основних обов'язки: річний дефіцит державного бюджету не повинен перевищувати 3% ВВП, а національний борг має утримуватися в межах до 60% ВВП. У подальшому Франція і Німеччина всупереч застереженням ЄЦБ ініціювали корегування ПСЗ, яке було здійснено у березні 2005 р.¹ Національні уряди отримали можливість виходити за встановлені межі бюджетного дефіциту і державного боргу, але за умови врахування динаміки державного бюджету і залежно від того, наскільки дефіцит обумовлений заходами зі стимулювання економічного зростання.

Пакт поряд із Загальним бюджетом став важливою складовою Лісабонських договорів. Стратегія подолання рецесії і забезпечення посткризового розвитку в ЄС побудована на основі критеріїв Пакту, а Загальний бюджет передбачає антикризові заходи. Відповідно до ПСЗ кожна держава-член зобов'язана щорічно надавати програми стабільності, в яких визначено як у середньостроковій перспективі буде забезпечено фінансову стабільність. У процесі оцінки таких програм Союз звертає увагу на довгострокову стабільність державних фінансів.

В умовах погіршення економічного і фінансового стану все більшого числа членів Союзу з метою покращення бюджетної дисципліни держави-члени вдалися до створення фіскального союзу, що стало важливим кроком на шляху посилення наднаціональних засад об'єднання (осторонь фіскального союзу залишилися Великобританія і Чехія). У підсумку всередині ЄС, де вже існувала зона євро з 17 країн, виникло нове утворення, що об'єднує 25 країн з єдиною бюджетною політикою. ФРН наполягала, щоб механізм з обмеження заборгованості в країнах фіскального союзу був оформлений на законодавчому рівні, щоб наступні уряди не змогли відмінити їх. У випадку якщо певна країна відмовиться його запроваджувати, передбачалося, що Комісія

---

¹ Регламент Ради 1055/2005 змінив Регламент 1466/97, а Регламент 1056/2005 відповідно Регламент 1467/97.

зможе оскаржити її дії в Суді ЄС. Однак держави-члени вирішити надати це право не Комісії, а одній із країн Союзу.

Досить гострі дискусії розгорнулися з приводу питання про можливість країн, що не ввійшли до єврозони, але входять до фіскального союзу, брати участь у самітах єврогрупи і впливати на її рішення. Попри негативне ставлення Франції внаслідок майже ультимативної вимоги Польщі було вирішено допустити такі країни до роботи самітів з питань євро, якщо на них вирішуватимуть питання, пов'язані з фіскальним союзом чи майбутнім євро. У результаті механізм прийняття рішень у фінансово-економічній сфері ЄС став ще більш складним, оскільки допускає три рівні співпраці: 1-й рівень передбачає проведення самітів 28 держав-членів, коли обговорюватимуться проблеми внутрішнього ринку ЄС; на 2-му рівні проводяться зустрічі 25 чи 26 країн, присвячених роботі фіскальному союзу; на 3-му рівні проблеми євро обговорюватимуть керівники 17 країн єврозони.

У 2012 р. керівники країн зони євро домовилися створити «банківський союз», що передбачає здійснення контролю над їх фінансовими інститутами. На думку Ж.-М. Баррозу, здійснення такого контролю є важливим елементом стратегії створення економічного, податково-бюджетного і політичного союзу. Створення єдиного органу з нагляду за діяльністю банків відкріє шлях для прямої рекапіталізації банків за допомогою Європейського стабілізаційного механізму, а також для запровадження єдиних систем страхування банківських вкладів і врегулювання проблем банків [1].

У контексті прийнятих рішень Комісія пропонувала до липня 2013 р. перевести всі потужні банківські установи зони євро під контроль ЄЦБ. Країни, які не входять до зони євро, можуть на добровільних засадах приєднатися до «єдиного наглядового механізму». Створюваний Єдиний механізм нагляду за діяльністю банків буде заснований на трьох ключових принципах [1].

Принцип єдиних правил здійснення нагляду означає, що Союз не може обмежитися існуючою практикою узгодження діяльності національних наглядових органів. Єдині правила нагляду за діяльністю банків необхідні для зміцнення довіри серед держав – членів єврозони.

Принцип авторитетності. Єдиний механізм нагляду за діяльністю банків очолить ЄЦБ. Якщо раніше такий контроль здійснювали компетентні національні органи, то відтепер їх роль буде зводитися переважно до участі в підготовці і виконанні рішень ЄЦБ, який має забезпечити ретельний, якісний і одноковий нагляд за діяльністю банків єврозони. На думку Комісії, ЄЦБ у подальшому очолить систему національних регуляторів, отримавши при цьому повноваження щодо здійснення керівництва, накладання санкцій, закриття банків у зоні євро, здійснення контролю за банківською ліквідністю, вимоги збільшення буферного капіталу, передбаченого для покриття збитків. Наглядова роль ЄЦБ буде повністю відокремлена від його грошово-кредитної відповідальності, хоча в експертів існують сумніви щодо реалізації цієї умови. Європейська служба банківського нагляду буде продовжувати здійснювати керівництво в рамках єдиного ринку та забезпечувати однаковість наглядової діяльності в масштабах всього Союзу. Розширення повноважень ЄЦБ породжує проблему здійснення контролю за ним. Якщо Комісія прагне наділити контрольними повноваженнями Європарламент, то держави-євроскептики прагнуть передати їх здійснення національним парламентам і Європейській раді.

Принцип широти охоплення передбачає, що нова європейська система нагляду буде охоплювати всі банки єврозони. Щоправда, з приводу визначення меж нагляду в ЄС існують відмінності в позиціях. Так, якщо Німеччина прагне, щоб ЄЦБ здійснював нагляд за станом 25 найбільших європейських банків, то Комісія хотіла б розширити повноваження ЄЦБ по здійсненню контролю на всі «здатні здійснювати вплив» банки, а з часом також наділити його повноваженнями з контролю за страхуванням депозитів і керуванням банківською неспроможністю. Передбачається також усунення відмінностей між членами єврозони і членами ЄС, які не входять до валютного союзу, враховуючи при цьому, що останні можуть виявити бажання брати участь у діяльності нових наглядових механізмів.

Ефективність створюваних фіскального і банківського союзів залежить від того, якого статусу і повноважень набудуть компетентні інститути і органи. Вирішення цього питання потребує внесення змін до установчих договорів, що з огляду на складність їх перегляду викликає певний песимізм. Усвідомлюють необхідність внесення таких змін представники всіх великих фракцій Європарламенту, однак розуміють вони і складність їх втілення в життя. Саме тому керівництво ЄС намагається здійснювати такі кроки, які не потребують перегляду установчих договорів Союзу. Паралельно розробляється план оновлення установчих договорів, який може бути внесенений на засідання Європейської ради.

Висновки. Ефективність взаємодії ЄС і національних урядів у питанні реалізації економічної функції обумовлена передусім чітким розмежуванням повноважень як на етапі розробки економічної політики, так і під час її реалізації. На сьогодні компетенція ЄС поширюється на всі сфери економічної політики, а тому узгодженню підлягають лише форми й ступінь участі Союзу у реалізації економічної функції держави.

У процесі реалізації економічної функції інститути ЄС здатні впливати на ефективність використання інструментів ринкового механізму на національному рівні і за потреби – скасовувати або обмежувати використання деяких з них. Однак це не повинно розглядатися як втрата самостійності національними урядами, оскільки саме вони залишаються основним суб'єктом здійснення економічної функції, тоді як діяльність Союзу має субсидіарний характер.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баррозу Ж.-М. ЕС вступит в банковский союз [Електронний ресурс] / Ж.-М. Баррозу. – Режим доступу: <http://finance.liga.net/economics/2012/8/31/articles/29563.htm>.
2. Басманов Е. ЕС сформулировал 38 требований по реформированию экономики Греции [Електронний ресурс] / Е. Басманов. – Режим доступу: <http://www.rbcdaily.ru/2012/02/27/world/562949982953803>.
3. Глава Еврогруппы не поддерживает назначение «бюджетного комиссара» по Греции [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.banki.ua/news/lenta/?id=145716>.
4. Давлиева В. И. Европейский экономический и валютный союз в системе международных валютных отношений : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / В. И. Давлиева. – Казань, 2006. – 248 с.
5. Европейский Союз : основополагающие акты в редакции Лиссабонского договора с комментариями. – М. : ИНФРА-М, 2008. – 698 с.

6. Злоказова Н. Европа: новые реалии. Расширение ЕС: за и против с позиции его членов / Н. Злоказова // Мировая экономика и междунар. отношения. – 2004. – № 1. – С. 62–69.
7. Каграманян А. Д. Процесс гармонизации налогообложения в странах ЕС на современном этапе : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.14 / А. Д. Каграманян. – М., 2000. – 159 с.
8. Клаус В. «Еврозона провалилась» [Электронный ресурс] / В. Клаус. – Режим доступа: <http://www.trust.ua/news/27683.html>.
9. Кошелев В. Н. Координация бюджетной политики стран – членов Европейского Союза: дис. ... канд. экон. наук : 08.00.10 / В. Н. Кошелев. – М., 2006. – 161 с.
10. Майорова Е. Е. Евро и проблемы современной мировой валютно-кредитной системы : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.04 / Е. Е. Майорова. – М., 2000. – 190 с.
11. Минаев С. Европа – оптимальная валютная зона? / С. Минаев // Все о финансовых рынках. – 2001. – № 12 (26).
12. Ревякин Е. В. Участие Федеративной Республики Германии в Европейском Союзе и российско-германские торгово-экономические отношения : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.14 / Е. В. Ревякин. – М., 2000. – 217 с.
13. Сало В. І. Внутрішні функції держави в умовах членства в Європейському Союзі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / В. І. Сало. – Х., 2008. – 220 с.
14. Стрежнева М. Интеграция и вовлечение как инструменты глобального управления / М. Стрежнева // Международные процессы : журн. теории междунар. отношений и миров. политики. – 2005. – Т. 3. – № 1 (7).
15. Черников Г. П. Европа на рубеже XX–XXI веков: проблемы экономики : пособие для вузов / Г. П. Черников, Д. А. Черникова. – М. : Дрофа, 2006. – 415 с.
16. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз / І. В. Яковюк. – Х. : Право, 2013. – 760 с.
17. Evans G. Dictionary of International Relations / G. Evans, J. Newham. – L., etc., 1998.
18. Held D. Global Transformations / D. Held, Mc. Graw, D. Gold, J. Perration. – Oxford, 1999.
19. Yergin D. The Commanoting Heights. The Battle Between Government and the Marketplace. That is Remaking the Modern World / D. Yergin, J. Stanislaw. – N. Y., 1988.

Яковюк І. В.

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ФУНКЦИЯ ГОСУДАРСТВА И РОЛЬ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА В ЕЕ РЕАЛИЗАЦИИ

В статье проанализирована эволюция подходов в вопросе участия институтов Европейского Союза в реализации экономической функции государств-членов, а также формы и методы воздействия институтов ЕС и государств-доноров на национальные правительства в вопросе выработки и реализации экономической политики. Раскрыты общие подходы к формированию и функционированию Экономического и валютного союза, фискального и банковского союза объединенной Европы.

Ключевые слова: экономическая функция государства, европейская интеграция, Европейский Союз.

Yakoviuk I. V.

ECONOMIC FUNCTION OF STATE AND ROLE OF EUROPEAN UNION IN ITS IMPLEMENTATION

Problem setting. *The article is devoted to analysis of European Union institutions participating in the implementation of the economic functions of the member states, as well as forms and methods*

of EU institutions and donor countries influence on the national governments coming from the formulation and implementation of economic policy. Wide range of scientific works devoted to the unification process in Europe contain the vast majority of publications that discuss the economic aspects of integration. And it is quite natural, because this process began with interstate cooperation in the economic field and up to now legal regulation of economic relations is a top priority of supranational institutions. Forasmuch as the vital activities of the European Union depends on success in above-mentioned area.

Analysis of resent researches and publications. *The following scientists were engaged in researches of the specified question: O. V. Petrishin, V. I. Salo, M. Strezhneva, S. V. Shevchuk, Yu. S. Shemshuchenko, I. V. Yakovyuk and others.*

Article's main body. *Since the beginning of the unification process and by the mid of 1980s the concept of negative integration was dominated in the EU, and the main result of implementation of such concept became the creation of the economic and monetary union. However, in the late of 1980s, negative integration was supplemented with the positive component, that provides that the Member States must bring internal mechanisms in line with the model defined in supranational policy decisions.*

The process of economic integration of Europe ultimately did not lead to «dilution» of the statehood – today Member States retain a leading role in the economic field. In the financial crisis in the EU traced two interrelated but opposite process that determine the role of national governments in the implementation of economic functions. The first is the increasing role of the Member States, especially the donor countries, in the issue of determining the facilities to overcome the crisis. The flip side of above-mentioned process is weakening of positions of debtor countries governments in the issue of economic functions implementation.

The content of economic function, and the role and correlation of national and union's government institution in its implementation are determined by the specifics of the tasks of the appropriate stage of economic integration. Formation of banking and fiscal union become the main task of the EU in the economic field after formation of economic and monetary union.

Conclusions and prospects for the development. *The efficiency of interaction between the EU and national governments on the issue of implementation of the economic function due to clear separation of powers at the stage of economic policy development and during its implementation. EU competence extends at all areas of economic policy, therefore only the form and degree of EU participation in economic policy implementation should be coordinate. In the process of the economic functions implementation EU institutions can influence at the efficiency of market mechanism tools using at the national level, and, if it's required, to cancel or to restrict the use of some of them. However, it does not mean loss of autonomy by national governments, because they are the main subjects of the implementation of economic functions, while the Union activity has a subsidiary character.*

Key words: *economic function of the state, European integration, European Union.*